

Jaroslav Hašek
Les aventures del bon soldat Švejk

Galaxia Gutenberg

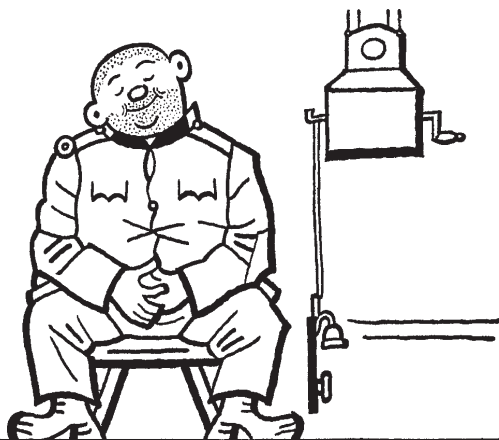
Círculo de Lectores

JAROSLAV HAŠEK

**LES AVENTURES
DEL BON
SOLDAT ŠVEJK**

IL·LUSTRAT PER
JOSEF LADA

TRADUCCIÓ
I PRÒLEG DE
MONIKA ZGUSTOVA

GALÀXIA GUTENBERG / CERCLE DE LECTORS

PRÒLEG

Un xerraire que se'n va anar a la guerra

Josef Švejk es troba amb Josef K.

Som a Praga, l'any 1921. És un vespre fosc de novembre, el plugim que cau fa brillar les teulades baixes del barri antic i la llum dels fanals de gas es reflecteix en el paviment humit. Ens hem aturat al bell mig del pont de Carles per admirar el panorama de les torres gòtiques i del Castell, i intuir el fluir negre del riu Moldava per sota nostre. En aquest capvespre plujós el pont és desert.

De cop i volta sentim passos, tant a l'esquerra com a la dreta. Tombem el cap a l'esquerra i veiem un soldat, ridícul amb el seu uniforme que li queda d'un pengim-penjam espantós; dos altres soldats, un espigat, l'altre rabassut, el condueixen des del Castell cap al barri de Staré Město, o Ciutat Vella; tots tres conversen animosament, riuen. Tombant el cap a la dreta, observem un altre trio: dues persones amb aspecte distant i anònim acompanyen, en direcció contrària a la dels soldats, un home amb aire d'oficinista, pàllid com si anés a la mort. Al final, els dos homes sota vigilància, el soldat i l'oficinista, topen l'un amb l'altre al mig del pont, durant un instant fixen els ulls l'un en l'altre, però cadascun està massa absorit en els seus pensaments com per interessar-se per l'home amb qui ha topat.

El primer dels dos soldats sota vigilància, el rialler, és el bon soldat Švejk, personatge principal de la novella homònima de Jaroslav Hašek; els soldats el porten a casa del capellà castrense Katz, el borratxo notori, on han destinat Švejk a fer d'ajudant. L'oficinista pàllid és Josef K., protagonista d'*El procés*, de Franz Kafka; el condueixen en sentit contrari, de Staré Město al Castell, per executar-lo en una pedrera veïna.

El que acabem de presenciar al pont de Carles és l'encontre de la literatura escrita en txec amb la que es fa en alemany, totes dues a Praga, representades pel més gran escriptor de cada una: Hašek i Kafka, dos contemporanis.

Les dues cultures de Praga

Les dues cultures, la txeca i la germanoparlant, convivia a Praga de la mateixa manera que el bon soldat Švejk va topar amb Josef K.: es trobaven, es reconeixien, es respectaven, però cada una anava en la seva direcció. Cada una tenia una tradició diferent, uns punts de referència diferents i cada una buscava unes fonts d'inspiració diferents.

Un dels encisos de la Praga de les primeres dècades del segle xx era la seva multiculturalitat, encant que es va perdre, fa setanta anys llargs, amb la pujada de Hitler. La Praga de la preguerra tenia aproximadament mig milió d'habitants; hi vivien uns 415.000 txecs (que representaven un 92% de la població total) i 34.000 germanoparlants (un 8%), dels quals 25.000 eren jueus. Bé que poc nombrosa, la minoria de parla alemanya era econòmicament poderosa i culturalment forta: posseïa dos teatres grans i esplendorosos, una espaiosa sala de concerts, una universitat, nou instituts d'ensenyament mitjà i dos diaris. Alemanys, txecs, jueus, catòlics, protestants, anarquistes i republicans, tots convivia entre els murs ennegrits dels carrerons torts de la Praga gòtica.

Al cafè Union

Mentre els intellectuals praguesos en llengua alemanya feien les seves tertúlies quotidianes al cafè Arco, els escriptors txecs, sobretot els més bohemis, acostumaven a prendre la seva copa de vi o el seu te amb rom, segons l'estació de l'any, al cafè Union. En aquella època hi havia tres cambrers que sempre ajudaven els clients, sobretot els artistes, a sortir-se'n d'una situació difícil, posant fins i tot petites sumes de diners

si el client no hi arribava. A la Union irrompia l'autor de *Les aventures del bon soldat Švejk*, Jaroslav Hašek, generalment ja bastant alegre, i després d'unes quantes copes més s'estirava en un sofà de vellut vermell que hi havia en un racó. Quan els roncs de l'escriptor es feien massa forts o quan les seves botes enfangades tacaven el vellut impecable, aleshores fins i tot els cambrers més bohemis perdien la paciència i, entre dos, acompanyaven a la porta el borratxo.

Així era Hašek, el gran bevedor de cervesa, l'insigne bromista i satíric.

La vida de Hašek

Jaroslav Hašek va néixer l'any 1883 a Praga. Quan tenia tretze anys, el van fer fora de l'institut i el noi es va convertir en un aprenent d'adroguer. Tres anys més tard, seguint el desig de la seva mare, es va matricular a l'Escola de Comerç, estudis que va acabar en tres anys, el 1902. Després d'haver rebut el títol, va arribar a treballar com a empleat d'una oficina d'assegurances del banc Slavia. Tanmateix, al cap d'un any el van fer fora per absències injustificades. En aquella època, és a dir als setze anys, el jove Jaroslav Hašek va començar a escriure contes i publicar-los en els diaris txecs, i es va fer amic de militants anarquistes. Sovint el detenien per esvalot i borratxera, de manera que va decidir anar-se'n de viatge per l'Europa Central i els Balcans, bàsicament a peu perquè no tenia diners. Mentre vagabundejava va aprendre l'alemany, el francès, l'hongarès i, més tard, també el rus. L'any 1910 es va casar amb una noia txeca de Praga, Jarmila Mayerová, contra la voluntat del pares de la noia que tenien por que la parella no arribaria a guanyar prou diners per sobreviure. Aleshores Hašek va aconseguir una feina fixa com a redactor de la revista *El món dels animals*, però ben aviat va començar a avorrir-lo tant el matrimoni, del qual feia freqüents fugides a la vida bohèmia, com la revista que començava a omplir amb les seves mistificacions: s'inventava animals inexistents, imaginaris, i quan parlava d'animals coneguts, els adjudicava funcions estranyes. (En la novella *Les aventures del bon sol-*

dat Švejk –que té molts trets autobiogràfics–, un dels personatges, el voluntari d'un any Marek, és redactor d'una revista sobre el regne animal on s'inventa animals.) El matrimoni Hašek, que tenia un fill, es va separar. L'any 1911, Hašek va començar a participar en l'escenari polític: va fundar el Partit Progressista Moderat dins del Marc de la Llei, una mistificació que caricaturitzava l'atmosfera política del moment. Al mateix temps es guanyava la vida amb el negoci de compra-venda de gossos (com més tard ho faria el seu protagonista, Josef Švejk), oferint uns gossos exquisits i cars de pura raça que, de fet, eren gossos de carrer. No tenia ni feina fixa ni domicili: pernoctava a casa dels amics; sovint rodava pel món; tanmateix no deixava mai de redactar articles i contes (en va escriure més de dos mil), a més a més de llegir; tota l'obra de Hašek testimonia que l'autor era un home d'una extensa i elevada cultura.

L'any 1915, o sigui un any després d'haver esclatat la Primera Guerra Mundial, Hašek era ben conscient que tard o d'hora estaria obligat a participar en la guerra, i per això es va avançar als esdeveniments i va fer-se voluntari d'un any. Ningú no en sabia res de la seva decisió d'anar a la guerra, de manera que, durant uns mesos, el van estar buscant. Des de la ciutat de České Budějovice, al sud de Bohèmia, se'l van emportar al front de Galízia (més tard, Hašek descriuria tot aquest recorregut en la seva novella). Al setembre de 1915 es va deixar prendre voluntàriament per l'enemic, és a dir pels russos; a continuació, va passar dos anys escrivint i publicant a Kíev, a Ucraïna. L'any 1916 va ingressar a les Legions Txecoslovaques. Sota la influència de la Revolució Russa, l'any 1918 va entrar a l'Exèrcit Roig; una de les condicions que li van posar els militars era deixar de beure; l'escriptor va seguir l'ordre al peu de la lletra. Aquell mateix any, en la defensa de la ciutat russa de Samara, va ser conegut com un valent capdavanter militar i un seriós funcionari de l'exèrcit bolxevic; segons les últimes investigacions queda clar que, lluny de l'atmosfera petitburgesa del seu país natal, en l'ambient revolucionari Hašek va cometre més d'un acte de crueltat i va ordenar un nombre força elevat d'execucions. Després de la caiguda de Samara es va ocultar en els boscos de Sibèria, controlats per l'exèrcit blanc. A Rússia va tornar a casar-se,

aquesta vegada amb la russa Alexandra Grigórievna Lvova, anomenada Xura, tot i que el seu primer matrimoni encara era legalment vigent. Al desembre de 1920 va tornar a Praga amb la seva dona russa; com a bon organitzador polític hi va ser enviat per organitzar-hi el moviment comunista. Tanmateix, per motius de política internacional, Hašek no va poder dur a terme la seva missió. Fins avui, Hašek és conegut a Rússia no com un bevedor i un bohemí i un autor de textos còmics sinó com un seriós i instruït intel·lectual, un funcionari militar responsable i disciplinat. Tot això fa pensar que la seva faceta bohèmia a Praga era, si més no en part, una mistificació.

L'any 1921 va començar a escriure la novella *Les aventures del bon soldat Švejk* i la va anar publicant, tot seguit, en forma de quaderns; ell mateix en va pagar l'edició. La novella va tenir un cert èxit, especialment entre la classe treballadora; poc després, una editorial de prestigi va decidir publicar *Les aventures del bon soldat Švejk* en quatre volums (1921-1923). Sense estar sotmès a les condicions militars, Hašek va tornar a lliurar-se a la beguda i la seva salut s'anava deteriorant ràpidament. A l'estiu del 1921 va abandonar Praga, amb Xura i un amic, per viure al camp no gaire lluny de la capital. El 3 de gener de 1923 va morir a la seva casa de camp, a Lipnice, d'una aturada cardíaca, sense haver arribat als quaranta anys i sense haver acabat la seva novella que, durant els últims mesos, anava dictant en el seu dormitori a un secretari.

Una crònica de la guerra

Hašek va concebre la seva novella com una crònica de la Primera Guerra Mundial, on, com ja ho hem dit, va participar com a soldat, un dels anomenats voluntaris d'un any. De manera que la novella té molts elements autobiogràfics: uns quants personatges de l'obra són homes i dones que havien existit de debò i que tenien el mateixos noms i cognoms que els que figuren en la novella. A més a més, la majoria dels fets bèl·lics que s'hi descriuen es basen en la realitat. Per fer aquesta crònica més viva i fidedigna, Hašek va utilitzar tot un teixit

de petites històries i anècdotes que havia sentir contar a les tavernes de Praga que freqüentava. També va fer servir lleis i articles. Alguns es reproduïen en la novella tal com figuren en el Codi Penal de l'època, mentre que n'hi ha d'altres que l'autor va modificar perquè ressaltés el seu ridícul i l'absurd, a més a més de la seva manca de lògica.

Una època de transició

Hašek, i tota la plèiade d'escriptors centreeuropeus, de Praga, de Viena, de Budapest i d'altres llocs, estaven marcats per un període de transició, pel final d'una època i el començament d'una altra. S'estava esfondrant l'imperi austrohongarès, s'havia acabat una època tranquil·la i segura, tot i que sovint odiada. El canvi, la guerra, la por i la inseguretat estaven a l'aire. És en aquell moment de la història d'Europa que Joseph Roth va escriure *La marxa Radetzky*; Karl Kraus, *Els últims dies de la humanitat*, i Franz Kafka, *El procés*.

De la mateixa manera que en l'obra de Kafka, també en la novella de Hašek el ridícul, el grotesc i l'absurd no són sinó una fugida de la por, de la inseguretat i de l'angoixa que s'intuïen a l'època. Quan Kafka llegia fragments de les seves obres en veu alta als seus amics, se sentien esclafits de riure; el mateix passa quan es llegeixen *Les aventures del bon soldat Švejk*. L'absurditat de l'obra de Hašek neix directament del temor que es respirava. I és que Švejk i la gent que es mou al seu voltant posen en marxa mecanismes que els fan oblidar la por i el món de la mort absurda enmig de la guerra. Els protagonistes aparten aquest univers sense sentit del seu camp visual per diversos mitjans. El més important, la paraula: l'humor, els acudits i les anècdotes de fer riure fan oblidar la por, encara que sigui momentàniament.

També el cinisme és una màscara de protecció. O el joc, que fa passar el temps i crea un món nou i interessant. I l'acció: qualsevol acció, per poc sentit que tingui, per desesperada que sigui, és una protecció contra la mort perquè és el seu ajornament; Švejk ho sap quan emprèn el viatge a peu per la Bohèmia del sud: tot i córrer el risc de ser acusat i jutjat com

a fugitiu, s'escapa, si més no de moment, de la mort al front i això és el que en definitiva compta. La pallassada i la màscara d'idiota diverteixen els companys de Švejk que fa riure tothom i així conjura la por i la mort.

Qui és Švejk?

Qui és Švejk? Aquesta pregunta va passant pel cap del lector de la novella una vegada i una altra: ¿Švejk és un pobre imbècil o, bé al contrari, és una intelligència privilegiada i calculadora que sap apartar de la seva persona les grans ires de la història? ¿És un simple bevedor de cervesa o un cervell maquiavèlic? ¿És un covard que no vol anar a la guerra o un heroi que més d'una vegada se salva a si mateix i també els seus? ¿És un traïdor o, bé al contrari, és un home lleial?

La resposta –si és que hi ha una resposta en el cas de Švejk– és que el soldat es mostra com un ximple i un idiota, però és un home intelligent i astut. Švejk és un jugador i el poder anònim és el seu contrincant. Però sobretot és un ésser humà normal i corrent i, per tant, té un gran espectre de qualitats contradictòries, és un home que actua segons les exigències de la situació, d'acord amb un sol criteri: sobreviure.

Švejk té una mica de Rabelais, molt de Diderot i encara més de Cervantes. És la reencarnació moderna tant de Don Quixot com de Sancho Panza. Com Sancho, moltes vegades fa de criat i sovint acaba protegint el seu amo, però sempre se'n burla. Qui és Švejk? La resposta, com ho hem apuntat, no és gens fàcil. Švejk és transparent i opac alhora, és fatalista i quan li ve de gust, és capaç de canviar el curs de la història.

L'escriptor txec Bohumil Hrabal, un gran seguidor de Hašek, defineix *Les aventures del bon soldat Švejk* d'aquesta manera: «El protagonista de la novella de Hašek, el bon soldat Švejk, és en cert sentit un personatge tan enigmàtic que crec que ningú no el comprèn del tot. I el seu creador, Hašek, no és menys misteriós: és un escriptor que va ser dadaïsta molt abans que el dadaisme sorgís a Zuric, fins i tot es va avançar als “happenings”, perquè el que ell organitzava als carrers de Praga no es pot descriure amb una altra paraula.

M'hi sento molt identificat; Hašek era capaç de beure enormes quantitats de cervesa, i era una persona oblidadissa, com Charlot. Un dia, quan la seva dona el va enviar a comprar un cotxet per al seu fill, Hašek va anar a prendre una cervesa, va oblidar-ho tot, va gastar els diners en la beguda i no va tornar mai més a casa amb la seva família. No dic que el seu fos un comportament modèlic, però s'ha de tenir en compte que Jesucrist també va abandonar la seva mare i que Mahoma fins i tot va retallar la seva meitat del llençol, que l'unia a la seva dona, per anar-se'n i ser lliure. Hašek va fer el mateix per poder escriure la seva obra, que ara ens meravella a tots.»

Una obra profètica

Hašek era precursor de les idees fonamentals de la literatura centreeuropea –i europea en general– del segle xx. La cultura centreeuropea de començament del segle passat es podria definir com la fugida de la racionalitat i de l'ordre imposat per un Estat totpoderós cap a l'espai humà íntim. El que Europa Central va experimentar al llarg del segle xix, és a dir l'enfortiment de l'aparell de l'Estat i del centralisme basat en la uniformització de diverses cultures, ètnies, religions i llengües, i el control burocràtic de l'individu, ha esdevingut la tendència essencial de la història del segle xx i la contemporània. Jaroslav Hašek en la seva novella va comprendre aquesta tendència, la va anticipar universalment i la va analitzar a fons abans que prenguéss la seva monstruosa dimensió, tal com es va donar a conèixer al llarg del segle xx. Per això es pot afirmar que es tracta d'una obra profètica.

A Hrabal li agradava afirmar que els personatges de la gran literatura universal del segle xx tenen la tendència d'acostar-se a l'«abocador de l'època». Per ell, precisament aquesta mena de gent ho representa tot, ells li han ensenyat moltes coses. En el segle xx, l'art i la literatura han baixat al nivell de la gent corrent i dels marginats. Això és veritat en Céline i el seu *Viatge al fons de la nit*; en Txèkhov i els seus contes escrits a base d'inscripcions que l'autor va llegir als lavabos públics; en Isaak Babel, Hemingway i en Breton; però abans

que en ningú altre, això és cert en Hašek i el seu soldat Švejk, un personatge dels baixos fons que es dedica a vendre gossos robats i que al mateix temps és un home tan notable que, com un mag, parlant i xerrant revela i venç el món en via de degeneració.

A Hrabal, Hašek va ensenyar-li a mirar-ho tot des de la perspectiva dels marginats, dels de baix. «Em va ensenyar a mirar el món des del punt de vista de la *docta ignorantia*», diu l'illustre seguidor de Hašek, «és a dir apagant la lluentor de l'intel·lecte i intentant ser igual a la pols en la qual em convertiré. Hašek em va ensenyar a preferir la vivència al saber pur.»

La guerra com a retrat del món

Com retrata Hašek la rebel·lió de l'home contra l'aparell estatal draconia que més tard, en començar la Primera Guerra Mundial, es converteix en un monstre bèl·lic? El tractament de la realitat en la novella de Hašek té molts punts en comú amb Kafka; si els funcionaris de les novel·les de Kafka porten a l'absurd les seves obligacions i el compliment de la llei, el mateix passa en la novella de Hašek: el seu protagonista Švejk compleix les suggerències i les ordres que rep tan al peu de la lletra que l'efecte és fins a tal punt còmic i grotesc que desperta una hilaritat incontenible i demostra l'absurditat de l'ordre.

Švejk ridiculitza totes les institucions davant les que compareix: les de la justícia, les militars, les polítiques, les religioses i les de la salut. Si visqués avui, hauria ridiculitzat també el món dels bancs, dels *brokers* i dels mercats financers. Švejk, amb la gerra de cervesa a la mà contant les seves històries fins a marejar el seu interlocutor, amb la seva innocència, bona fe aparent i maneres de pallaso, es burla de tot, de la maquinària estatal en temps de pau i de guerra. Tanmateix, Švejk sap que el que té sentit són les històries humanes i no la Història amb majúscula que s'està produint en aquell moment. Les seves aventures són, doncs, la recerca de sentit en un món que no en té.

A la pregunta «Qui és vostè, Švejk?», el bon soldat acostuma a contestar: «A les seves ordres, senyoria, sóc un idiota oficial». Aquí rau la clau del personatge de Švejk i de la novella. Hašek va dir una vegada a un amic: «Si vols ser lliure en aquest món, has de semblar un idiota.»

Švejk s'adona que viu en un món absurd, injust i ple d'estupidesa, i per salvar la seva pròpia integritat, troba un únic camí: identificar-se amb aquesta estupidesa. Si hagués trobat en un carrer de la vella Praga un dels personatges kafkians, aquests condemnats i víctimes per haver cregut en la justícia i en la seva feina, Švejk, aquest burlador i sobrevivent perquè era descregut, els hauria adreçat dues frases que expressen la seva filosofia i que li han servit per rondar indemne pel món: «L'home voldria ser un gegant i en canvi és una merda. Jo me'n surto, amic, perquè sóc un idiota.»

MONIKA ZGUSTOVA

Una gran època demana grans homes. Hi ha herois desconeguts i obscurs, privats de la fama i de la glòria històriques d'un Napoleó. Una anàlisi del seu caràcter entelaria fins i tot la glòria d'Alexandre el Gran. Avui mateix podrieu trobar pels carrers de Praga un home desendreçat que no s'adona de la importància que té per a la història de la magna època moderna. Segueix el seu camí amb humilitat, no molesta ningú ni l'assetja cap periodista demanant-li una entrevista. Si li preguntéssiu com es diu, us contestaria amb senzillesa i modèstia: «Sóc en Švejk...».

I tanmateix aquest home tranquil, descurat i discret és el vell i bon soldat Švejk, valerós i heroic, el nom del qual, a l'època de l'imperi Austrohongarès, repetien tots els ciutadans del regne de Bohèmia; la seva glòria, ni la república no la farà empallidir.

Me l'estimo molt, aquest bon soldat Švejk, i a l'hora de narrar les seves aventures durant la guerra mundial estic convençut que tots vosaltres sentireu per aquest heroi humil i desconegut la mateixa simpatia. No, ell no va incendiar el temple de la deessa a Efes com va fer aquell beneit d'Eròstrat només per sortir als diaris i als manuals d'història.

I amb això acabo.

L'AUTOR

PRIMERA PART

A la rereguarda

1

El bon soldat Švejk intervé en la Guerra Mundial

—Així, ens han matat en Ferran —va dir la mestressa al senyor Švejk, que, un cop declarat idiota per la comissió mèdica militar, havia abandonat el servei i vivia de la venda de gossos, uns horribles monstres híbrids per als quals inventava falses genealogies.

Tret d'aquesta ocupació, patia de reumatisme i en aquell moment precis s'empastifava els genolls amb un liniment camforat.

—De quin Ferran parla, senyora Müllerová? —va preguntar Švejk sense deixar de fer-se massatges als genolls—. Jo en conec dos, de Ferrans. L'un és criat de l'adroguer Průša, aquell que una vegada es va empassar per equivocació una ampolla de pomada per als cabells, i també conec un tal Ferran Kokoška, que recull merda de gos. El món poc hi perdria sense cap dels dos.

–Però, senyor meu, es tracta de l'arxiduc Ferran, el de Konopiště, aquell home gras i pietós!

–Verge Santa! –va exclamar Švejk–, quines coses! I on li ha passat, això, a l'arxiduc?

–A Sarajevo, senyor, amb un revòlver, mentre anava amb cotxe amb aquella dona, l'arxiduchessa.

–Caram, senyora Müllerová! Amb cotxe! És clar, un senyor com ell es pot permetre aquest luxe, però no se li acudeix que un viatge així pugui acabar malament. I a més a més a Sarajevo, és a dir a Bòsnia, senyora Müllerová! Segurament deu haver estat cosa dels turcs. No els hauríem d'haver pres mai Bòsnia i Hercegovina. Vaja, vaja. Així que el senyor arxiduc ja reposa en la pau del Senyor. I va patir molt?

–L'arxiduc la va dinyar a l'acte, senyor. Ja se sap, un revòlver no és cosa de broma. No fa gaire, al meu barri, a Nusle, un senyor que estava jugant amb un revòlver va enviar a l'altre món tota la seva família, i també el porter, que havia anat a veure qui disparava al tercer pis.

–Hi ha revòlvers que no desapareixen per més que un s'hi escarrassi, senyora Müllerová. Hi ha una pila de sistemes diferents. Però per a l'arxiduc deuen haver comprat un artefacte dels més bons. M'hi jugo el que vulgui que a més a més el xicot que ho ha fet anava mudat per a l'ocasió. Ja se sap que disparar contra l'arxiduc és una feina difícil. No és com quan un caçador furtiu dispara contra el guardabosc. El que importa és la manera com t'hi acostes. No pots anar a veure un senyor així amb un vestit estripat. Cal portar barret de copa si no vols que la policia et foti fora.

–Sembla que han estat més d'un, senyor.

–Està claríssim, senyora Müllerová –va dir Švejk acabant de refregar-se els genolls–. Si vostè volgués matar un arxiduc o un emperador, segur que consultaria algú altre. Com més persones, més seny. L'un proposa això, l'altre allò, i és així com «es fa la feina ben feta»¹, com diu el nostre himne nacional. El més important és aprofitar el moment en què el personatge passa davant teu. Se'n recorda, vostè, del senyor Luccheni, aquell que va apunyalar la nostra difunta Elisabet

1. Fragment de l'himne austrohongarès.

amb una llima? Doncs passejava amb ella. Vés i fia't de la gent! Des d'aquell dia cap emperadriu no surt a passejar. I la mateixa sort n'espera molts d'altres. Ja veurà, senyora Müllerová, com també li tocarà al tsar i a la tsarina i, Déu l'en guard, al nostre emperador, si ja han començat amb el seu oncle... El pobre iaio té un munt d'enemics. Encara més que Ferran. Com no fa gaire explicava un home a la taverna, vindrà un dia que els emperadors se n'aniran al calaix l'un rere l'altre que ni la fiscalia no podrà fer res per a ells. Després no va poder pagar i l'amo va haver d'avisar la policia. I aquell home li va clavar un mastegot a ell i dos al guàrdia. De manera que se'l van emportar en el carro municipal perquè tornés en si. Ai, senyora Müllerová, avui dia passa cada cosa! Una altra pèrdua per a Àustria. Quan jo feia la mili, un soldat d'infanteria va matar a trets el capità. Va carregar el fusell i se'n va anar de dret a l'oficina. Prou li deien que no hi tenia res a fer, allà, però ell vinga insistir que havia de parlar amb el capità. Quan aquest va sortir el va castigar immediatament amb un arrest de caserna. El soldat va agafar el fusell i li va disparar directament al cor. La bala li va travessar l'esquena i encara va fer destrosses a l'oficina. Va trencar una ampolla de tinta que va tacar tots els expedients.

—I què va passar amb el soldat? —va preguntar la senyora Müllerová al cap d'una estona, mentre Švejk s'endrecava.

—Es va penjar amb els elàstics —va dir Švejk mentre netejava el seu barret dur—. I els elàstics ni tan sols eren seus. Havia demanat al carceller que els hi deixés perquè li queien els pantalons. Que potser havia d'esperar pacientment que l'afusellessin? Ja sap, senyora Müllerová, en casos com aquest qualsevol pot perdre el cap. El carceller, el van degradar i li van posar sis mesos, però ell no els va fer i va fugir a Suïssa, on ara és predicador Déu sap a quina parròquia. Avui dia hi ha poca gent honrada, senyora Müllerová. M'imagino que l'arxiduc Ferran també es va equivocar respecte a la persona que va disparar contra ell. Segurament, va veure un senyor i va pensar que devia ser una persona honesta si li cridava «visca!». I, en canvi, aquell senyor li va engegar un tret. Li va disparar una o més vegades?

—Els diaris diuen que l'arxiduc tenia més forats que un colador. Li van buidar el carregador sencer.

–Sí, són coses que es fan de pressa, senyora Müllerová, molt de pressa. Per a una cosa així jo em compraria una pistola Browning. Sembla de juguina, però en dos minuts pots matar a trets vint arxiducs, estiguin grassos o prims. Encara que, dit entre nosaltres, senyora Müllerová, és més fàcil encertar-ne un de gras que no pas un de prim. Se'n recorda, que una vegada a Portugal van disparar contra el seu rei? Doncs també estava gras. És clar que un rei no pot estar prim de cap manera. Apa, doncs, jo me'n vaig a la cerveseria del Calze. Si ve algú a recollir aquell gos falder del qual ja he cobrat paga i senyal, li diu que el tinc a la gossera, al camp, que no fa gaire li he retallat les orelles i que fins que no se li hagin curat les ferides no el puc transportar, perquè es constiparia. Deixi la clau a la portera.

A la cerveseria del Calze només hi havia un client. Era Bretschneider, el guàrdia vestit de paisà que servia a la policia secreta. Palivec, el taverner, rentava els gots i Bretschneider s'esforçava en va per entaular-li conversa sobre algun tema seriós.

Palivec era cèlebre per la seva grolleria: a cada frase que deia, una de cada dues paraules era collons o merda. Això no obstant, era un home culte i aconsellava tothom de llegir el comentari de Victor Hugo sobre la darrera resposta de la vella guàrdia de Napoleó als anglesos a la batalla de Waterloo.

–Tenim un estiu d'allò més bo, oi? –va dir Bretschneider per encetar conversa sobre temes importants.

–Tot plegat és una merda –va contestar Palivec mentre ordenava els gots a la vitrina.

–Déu n'hi do la que ens han fet a Sarajevo! –va tornar a dir Bretschneider amb no gaires esperances.

–A quin «Sarajevo»? –va preguntar Palivec–. A la taverna de Nusle? Allà es barallen cada dos per tres. Ja se sap, aquell barri...

–Parlo del Sarajevo de Bòsnia, patró! Hi han matat l'arxiduc Ferran. Què li sembla?

–Jo no en vull saber res, d'aquestes coses. Els qui s'hi vulguin ficar, per mi ja se'n poden anar a fer punyetes –va contestar Palivec amb cortesia tot encenent la pipa–. Avui dia, remenar aquesta merda li pot costar a un el coll. Jo sóc comerciant i si ve algú i em demana una cervesa, la hi serveixo i

en paus. Però coses com Sarajevo, la política i el difunt arxiduc són de mal parlar, i tot el que en pots treure és la garjola.

Bretschneider va callar i desillusionat es va posar a observar la taverna buida.

—Aquí hi havia un retrat de la Seva Majestat l'Emperador —va dir al cap d'una estona—, aquí mateix on ara hi ha el mirall.

—Té raó —va contestar Palivec—. Estava penjat aquí, sí, però com que les mosques s'hi cagaven, el vaig pujar a les golfes. Podia haver provocat comentaris que m'haurien portat maldecaps, prou que ho sap. Com si jo no en tingués prou!

—Les coses deuen pintar molt malament a Sarajevo, oi, patró?

El senyor Palivec va respondre aquesta pregunta capciosa amb una prudència excepcional:

—En aquesta època a Sarajevo hi fa una calor horrible. Quan jo hi feia la mili, al nostre tinent li havíem de posar gel al cap.

—A quin regiment va servir, patró?

—No me'n recordo, d'aquestes foteses. Mai no m'han preocupat ximpleries semblants ni he sentit cap curiositat per saber-ho —va contestar el senyor Palivec—. Massa curiositat fa mal.

Moix, l'agent Bretschneider va callar definitivament i la seva expressió poc s'hauria animat si no hagués entrat Švejk demanant una cervesa negra amb una observació:

—A Viena també estan de dol.

A Bretschneider li van riure els ulls esperançats i el policia va dir, temptejant el terreny:

—Al castell de Konopiště onegen deu banderes negres.

—Haurien de ser dotze —va dir Švejk després d'un bon glop de cervesa.

—Per què dotze? —va preguntar Bretschneider.

—Perquè és una xifra rodona i perquè és més senzill comptar per dotzenes. A més a més, per dotzenes tot surt millor de preu —va contestar Švejk.

Es va fer un silenci que Švejk mateix va interrompre amb un sospir.

—O sigui que l'arxiduc ja reposa al si de la justícia divina; que Déu li concedeixi la pau eterna, doncs. No ha viscut prou

per ser emperador. Una vegada, quan jo feia la mili, un general va caure del cavall i es va matar com si res. El volien ajudar a muntar altre cop, però es van adonar amb sorpresa que era mort i ben mort. Poc li faltava per arribar a mariscal de camp. Això passava durant una desfilada militar. Aquesta mena de desfilades no porten mai res de bo. A Sarajevo també en feien una. Em recordo que una vegada en una d'aquestes desfilades em faltaven vint botons de l'uniforme i per causa d'això em van tancar dues setmanes. Durant dos dies vaig estar estirat com un malalt, agafat amb els grillons. Però a l'exèrcit hi ha d'haver disciplina; si no, ningú no faria cas de res. El nostre tinent Makovec ens deia sempre: «Cal que hi hagi disciplina, gamarussos; si no, encara us enfilaríeu als arbres com si fóssiu micos; d'uns totxos com vosaltres només en pot fer homes l'exèrcit!». I no és veritat? Imagineu-vos, per exemple, que a la plaça Carles a cada arbre hi hagués un soldat indisciplinat. Això sempre m'ha fet molta por.

—El que ha passat a Sarajevo —va insinuar Bretschneider— és cosa dels serbis.

—S'equivoca —va dir Švejk—, ho han fet els turcs per venjar Bòsnia i Hercegovina.

I Švejk va exposar el seu punt de vista sobre la política d'Àustria-Hongria als Balcans. Segons ell, el 1912 els turcs van perdre la guerra amb Sèrbia, Bulgària i Grècia perquè Àustria-Hongria no els va enviar l'ajut que havien demanat i per això ara havien matat Ferran.

—T'agraden els turcs? —Švejk es va adreçar al taverner Palivec—. T'agraden aquelles bèsties paganes? Suposo que no, oi?

—Un client és un client —va dir Palivec—, ni que sigui turc. Per a nosaltres, els comerciants, la política no existeix. Pagada la teva cervesa, seu i xerra tant com vulguis. Vet aquí el meu principi. Si el qui ha matat el nostre Ferran és un serbi o un turc, un catòlic o un musulmà, un anarquista o un nacionalista txec, tant se me'n fot.

—D'acord, patró —va observar Bretschneider, que altre cop perdia les esperances de poder-ne enxampar almenys un dels dos—, però ha d'admetre que és una gran pèrdua per a Àustria.

Švejk va contestar en lloc del taverner:

—Que és una gran pèrdua, ningú no ho pot negar. Una pèrdua enorme. No pot substituir Ferran qualsevol poca-solta.

El que passa és que hauria d'haver estat encara més panxarrut.

–Què vol dir? –es va animar Bretschneider.

–Què vull dir? –va replicar Švejk amb el posat més tranquil del món–. Home, només això: si hagués estat més gras segurament ja fa temps que hauria tingut un infart quan perseguia les velles que buscaven bolets i recollien llenya al bosc imperial de Konopiště, i així no hauria mort d'una manera tan vergonyosa. Quin desgavell: un oncle de la Seva Majestat l'Emperador mort a trets com un gos! Quin escàndol, els diaris no parlen de res més! Fa anys, a Budějovice, en una discussió van apunyalat un tal Břetislav Ludvík, que comerciava amb bestiar. Quan el seu fill Bohuslav anava a vendre els seus porcs, ningú no li'n volia comprar cap i tothom deia: «Aquest és el fill d'aquell que van apunyalat. Segurament deu ser també una mala peça com no n'hi ha d'altra». Al final no va tenir cap altre remei que tirar-se al Moldava des del pont de Krumlov; el van haver de rescatar, buidar-li l'aigua dels pulmons, fins que el xicotàs va respirar per última vegada en els braços del metge, que li acabava de posar alguna mena d'injecció.

–Fa unes comparacions molt estranyes, vostè –va dir Bretschneider en un to prou significatiu–. Primer parla de l'arxiduc Ferran i després d'un traficant de bestiar.

–De cap manera –es va defensar Švejk–. Déu me'n guard, de fer comparacions. El patró em coneix prou. Oi que mai no he comparat una persona amb una altra? Només que no m'agradaria trobar-me en la pell de la vídua de l'arxiduc. Què farà ara? Els nens s'han quedat orfes i la propietat de Konopiště sense amo. Casar-se amb un altre arxiduc? I què en traurà? Farà amb ell un altre viatge a Sarajevo i es quedarà vídua per segona vegada. Fa anys, al poble de Zliv, prop de Hluboká, hi havia un guardabosc que tenia el lleig nom de Titola. Els caçadors furtius el van matar a trets, i ell va deixar vídua i dos nens. Al cap d'un any la dona es va tornar a casar amb un altre guardabosc, Pepík Šavle de Mydlovary. I també el van escabetxar. Aleshores es va casar per tercer cop, també amb un guardabosc, dient: «A veure si el tres em porta bona sort. Si ara no rutlla, sí que no sabré què fer». Naturalment també el van pelar, i ella es va quedar amb sis fills dels seus tres guardaboscós. Llavors li van recomanar el guardavivers

Jareš de l'estany de Ražice. I imagini's que el van ofegar quan estava pescant a l'estany, i amb ell també havia tingut dos fills. Després es va casar amb un castrador de Vodňany que la va matar una nit a cops de destrat i després es va anar a lliurar a la policia. I, quan el tribunal del districte de Písek el va fer penjar, el castrador va mossegar el nas al capellà dient que no es penedia de res i va afegir alguna cosa molt lletja sobre el nostre emperador.

—I no sap què va dir? —va preguntar Bretschneider amb una veu plena d'esperança.

—No li ho puc dir perquè mai ningú no ha gosat repetir-ho. Però devia ser alguna cosa esgarrifosa perquè un dels consellers del tribunal es va tornar boig d'haver-ho sentit i encara avui el tenen aïllat en una cella perquè tot plegat no surti a la llum. Res a veure amb les ofenses al nostre emperador com les que s'escapen a tothom quan està borratxo.

—Quines són les ofenses al nostre emperador que s'escapen a tothom quan està borratxo? —va preguntar Bretschneider.

—Senyors, facin el favor de canviar de tema —suplicava el taverner Palivec—; ja saben prou que no m'agrada que en parlin, d'aquestes coses. Es pot escapar alguna bestiesa que més tard ens pot perjudicar.

—Quina mena d'ofenses a l'emperador s'escapen a un borratxo? —va repetir Švejk—. Doncs de qualsevol mena. Emborratxi's, faci que toquin l'himne austríac i ja veurà quines en començarà a dir. Se li acudiran tantes coses sobre l'emperador que n'hi haurà prou amb la meitat per deixar la Seva Majestat en ridícul per a tota la vida. Però el iaio no s'ho mereix, de debò que no: va perdre el seu fill Rodolf quan aquest era jove i estava encara ple de força viril. La seva esposa Elisabet, la van apunyalat amb una llima. Johann Orth va desaparèixer vés a saber on. El seu germà Maximilià, l'emperador de Mèxic, el van afusellar en una fortalesa, contra un mur qualsevol. I ara que ja és vell van i li maten l'oncle. Pobre home, hauria de tenir els nervis de ferro. I després ve un borratxo i es posa a insultar-lo. Si avui comencés una guerra, hi aniria com a voluntari i m'hi escarrassaria per servir la Seva Majestat l'Emperador.

Švejk, havent begut un bon glop, va continuar:

—Vostè pensa que l'emperador ho deixarà córrer? Sí que el coneix poc! Cal fer una guerra contra els turcs. M'heu matat

l'oncle, doncs jo us rebentaré a cops de puny. La guerra està assegurada. Sèrbia i Rússia ens ajudaran. Déu n'hi do de la pallissa que els endinyarem, als turcs!

Švejk estava esplèndid en la seva exuberància profètica. La seva cara ingènua somreia com la lluna plena i irradiava entusiasme. Ho veia tot ben clar.

—És possible —va prosseguir amb la seva previsió sobre el futur d'Àustria— que en cas de guerra amb Turquia ens ataquin els alemanys, perquè els alemanys i els turcs s'ajuden. Tots dos són uns canalles tan malparits com en tot el món no en trobaríem d'altres. Però nosaltres ens podem aliar amb França, que d'ençà del 71 odia Alemanya. I au!, guerra, i hi haurà una guerra que Déu ens empari.

Bretschneider es va aixecar i va dir solemnement:

—No cal que digui res més. Acompanyi'm al corredor, li he de dir una cosa.

Švejk va seguir l'agent al corredor, on l'esperava una petita sorpresa: el seu company de taula li va mostrar l'àguila, insígnia de la policia, comunicant-li que el detenia i que se l'emportava tot seguit a la prefectura. Švejk va intentar explicar-li que es tractava d'una equivocació, que ell era completament innocent, que no havia pronunciat ni una sola paraula que pogués ofendre ningú.

Bretschneider va replicar-li, però, que havia comès no pocs delictes, entre els quals predominava el d'alta traïció.

Aleshores van tornar a la taverna i Švejk va dir al senyor Palivec:

—Cobra'm cinc cerveses, una salsitxa i un panet. I posa'm un aiguardent. Me'n vaig detingut.

Bretschneider va ensenyar l'àguila també al senyor Palivec, i mirant-lo un instant va preguntar:

—És casat?

—Sí senyor.

—I la seva dona pot portar el negoci si vostè no hi és?

—Sí senyor.

—Està bé, patró —va dir Bretschneider amb alegria—. Faci venir la seva dona i traspassi-li-ho tot plegat, que al vespre el vindrem a buscar.

—No en facis cas —el va consolar Švejk—, jo hi vaig només per alta traïció.

–Però per què jo? –es va lamentar el senyor Palivec–, si jo he estat sempre tan prudent!

Bretschneider va somriure, satisfet amb el seu triomf, i va dir:

–Perquè ha dit que les mosques es cagaven en el nostre emperador. Ja veurà com li trauran el nostre emperador del cap!

De manera que Švejk va marxar de la taverna del Calze en companyia de l'agent i, un cop al carrer, li va preguntar amb la seva cara sempre il·luminada amb un somris bondadós:

–Haig de baixar de la vorera?

–Per què?

–Em pensava que estant detingut ja no tenia dret de caminar per la vorera.

Quan van arribar al portal de la prefectura, Švejk va dir:

–Ens ha passat volant, el temps! Que hi va sovint, a la cerqueseria del Calze, vostè?

I, mentre conduïen Švejk cap a l'oficina d'ingrés, a la cerqueseria del Calze el senyor Palivec encarregava a la seva dona que portés la taverna, i la consolava a la seva curiosa manera:

–Calla, dona, no ploris, què em poden fer per un miserable quadro empastifat de cagarades?

Va ser d'aquesta manera que el bon soldat Švejk va intervenir en la guerra mundial. Als historiadors els interessarà saber que Švejk va predir el futur. Si més endavant els esdeveniments es van desenvolupar d'una manera que no coincidia exactament amb la seva profecia, hem de tenir en compte que Švejk no havia assistit mai a cap curs de ciències polítiques.

Títol de l'edició original: Osudy dobrého vojáka Švejka
Traducció del txec: Monika Zgustova

Publicat per:
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 1r 1a A
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com
Cercle de Lectors
Círculo de Lectores, S.A.
Travessera de Gràcia, 47-49, 08021 Barcelona
www.cercle.cat

Primera edició: novembre de 2013

© de les il·lustracions: Hereva de Josef Lada c/o DILIA, 2008
© de la traducció i el pròleg: Monika Zgustova, 2008, 2013
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2013
© Círculo de Lectores, S.A., 2013, per a l'edició club

Preimpresió: Maria Garcia
Impressió i enquadernació: Liberdúplex
Dipòsit legal: B. 24100-2013
ISBN Galàxia Gutenberg: 978-84-15863-57-1
ISBN Cercle de Lectors: 978-84-672-5796-0
Núm. 14233

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a part les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45)